

Un turista al segle XVII

Si la màquina del temps que han imaginat alguns novel·listes es fes realitat un dia, seria tota una experiència entrar-hi a dins, fer marxa enrere en el temps, i aterrar en ple segle XVIIè, posem a l'any 1666. Si el viatger del temps tingués esperit de turista i fes una excursió, xino-xano, a les Torres de Fals, allà trobaria que l'aspecte exterior de l'església no seria gaire diferent a l'actual. Però si, mogut per la curiositat, es decidís a traspasar la porta i donar un cop d'ull a l'interior de l'església parroquial, quedaria ben parat. El que llegiran a continuació és el relat d'una visita feta a l'església el setembre de 1666.

Església i rectoria (1943) Foto arxiu Villegas

Abans d'entrar, el turista troba un vellet assegut en un pedrís, un pagès del poble que s'ofereix a fer-li de guia, tal vegada amb l'esperança de rebre una petita propina al final de la visita. Acompanyat del cicerone, el turista entra al temple pel nou portal, construït el 1656, tal com li explica el guia, tot assenyalant-li la data gravada en la llinda.

Un cop a dins, el sobta l'ambient fosc, a causa del sostre baix del cor que arriba més enllà de mitja nau. Només trenquen la foscor les petites llànties d'oli que cremen davant de cada altar. En comptes de les nues parets de pedra vista que hi ha ara, troba que aquestes estan arrebossades i pintades fins a les voltes del sostre amb motius geomètrics i florals de tons vermellors. No observa cap pany de paret buit, sinó una successió d'altars i capelletes que ocupen tot el contorn de l'església.

Després d'aquesta primera impressió, el turista dedica la seva atenció a la pica baptismal, situada al costat de l'escala que puja al cor. La pica és de pedra i està coberta amb una tapa de fusta que es pot tancar amb uns baldons i un pany. Com que no està tancada amb clau, el guia aixeca la tapa i el turista pot observar que a dins hi ha un cossi d'aram estanyat, amb tapa, on hi ha l'aigua beneïda. En un costat hi ha un armariet on s'hi guarden les "crismeres", unes ampolletes que contenen els tres olis sagrats.

A continuació, el cicerone el porta a l'altar major, presidit per un sant Vicenç de fusta daurada que ocupa el centre

del retaule. Al voltant del sant hi ha quatre àngels, esculpits en mig relleu, que sostenen els misteris de la Passió. Tot el retaule de l'altar major és de fusta pintada i daurada. L'altar té un davant de domàs i "damasquillo", amb flocaudures i passamans de plata. A sobre la taula, coberta amb les tres tovalleres reglamentàries, s'hi troba un reliquiari rodó de plata, i als costats, dos canelobres petits de llautó i quatre de grans de bronze. També es poden veure dotze florereres envidriades.

A l'altar s'hi troba el sagrari, que està pintat amb bonics colors. La caixeta del sagrari està tancada amb clau, però el guia explica al turista que ell l'ha vista per dintre moltes vegades, perquè de jove havia fet d'escolà. Explica que el sagrari està pintat per dins, i que sota d'un pavellonet de ret s'hi troben dues custòdies, una de sis costats arrodonits, de plata massissa, on s'hi guarden les formes, i una altra de més gran que serveix per l'Elevació. Aquesta custòdia està adornada amb unes puntetes de fil de plata i una creu al capdamunt, tot de plata molt ben treballada.

Al peu d'aquest altar hi cremen perpètuament tres llànties. La central i la que hi ha al costat de l'Epístola van a càrrec dels Obrers de la parròquia, mentre que l'oli de la llàntia que es troba al costat de l'Evangeli, el paga un ric propietari del terme.

Després d'haver-se meravellat de la riquesa de l'altar major, el visitant i el seu acompanyant s'aturen en una capella que es troba al costat esquerra de l'altar principal. És la capella del Sant Crist. Al turista, que és un home que té certa cultura, li sembla que aquesta capella és d'estil gòtic.

L'altar és de tela pintada, i a sobre d'ell hi ha una muntanyeta feta de pedra tosca i guix cuit, que vol imitar el Gòlgota. Plantada sobre la muntanyeta hi ha una creu grossa de fusta pintada de verd, amb les puntes daurades. A la creu hi ha clavat un sant Crist de mida gran.

Les parets de la capella són negres, amb unes ratlles o esteles clares, però a la part de baix estan pintades de tal manera que sembla que estiguin entapissades. Aquesta capella és particular, ja que la van fer construir i cuiden del seu manteniment els hereus de la casa de Jaumeandreu. Al terra de la capella hi ha excavada una gran tomba pels difunts de la família, coberta amb una llosa gran i gruixuda, on hi ha gravada una calavera, el nom de Pere Jaumeandreu i l'any 1651.

L'altar del sant Crist és important, afirma el guia, perquè té concedit el privilegi de que resant-hi un parenostre i una avemaria s'obtenen 40 dies d'indulgència. Dit això, el vellet s'agenolla i diu la seva pregària, mentre que el visitant s'ho mira, mig divertit i mig escèptic, perquè no veu gaire clar això dels 40 dies d'indulgència.

Segueix la visita, seguint la paret nord de l'església, cap a l'altar de sant Joan, del qual en té cura un Beneficiat. El frontal de l'altar és de vellut carmesí i verd, amb molts passamans d'or i plata. A sobre hi ha dues grades de fusta, pintades de color vermell, i un retaule pintat i daurat. El guia diu que el retaule és antic, però no molt.

A la paret del davant hi ha adossat l'altar de sant Josep. El frontal de l'altar és de tela pintada, hi ha quatre canelobres de fusta, dos dels quals sostenen ciris encesos. La grada és de fusta tallada i fa de suport a un Crist penjat a la creu, de fusta sense pintar. El retaule que es troba sobre l'altar és acabat d'estrenar i consta de quatre figures en relleu de mida gran i moltes altres de mig relleu. El retaule és molt bonic i les figures molt ben esculpides i proporcionades. La llàntia d'oli que crema tothora a l'altar va a càrrec dels amos del mas Montconill, que són els qui van fer construir aquest altar i han pagat el nou retaule.

Clau del portal de l'església

Al costat de l'altar de sant Josep hi ha el de sant Isidre. La part del davant és de tela groga i blava. Sobre la taula hi ha una grada de fusta empaperada i un canelobre de bronze a cada banda. La imatge que presideix l'altar és un sant

Isidre de mida gran de fusta sobredaurada. El sant duu a la mà una rella platejada, perquè, tal com explica el guia, la rella és el símbol del sant, que era llaurador, encara que la feina de llaurar li solien fer els àngels mentre ell resava. En un costat hi ha una altra imatge petita del sant, de fusta crua, i a banda i banda, unes taules pintades i daurades, que havien format part antigament de l'altar major. Quan aquest es va renovar uns anys enrere, van sobrar aquests plafons i en comptes de cremar-los, explica el vellet, van decidir dipositar-los a l'altar de sant Isidre. La llàntia de l'altar va a càrrec de la confraria.

Al costat s'hi troba un dels altars més venerats, el del Roser. El frontal és de tafetà mostrejat i de domàs carmesí amb flocadures. Sobre la taula hi ha tres grades de fusta adornades amb motius florals i pintades, dos canelobres de bronze i una imatge de Nostra Senyora amb el fill a la falda. El retaule és pintat i recobert de pans d'or. En ell s'hi veuen deu quadres rodons, envoltats de llaços daurats, i quinze quadres rodons més on hi ha representats els misteris i atributs de la marededéu del Roser. Al voltant de la imatge hi ha un rosari amb 15 desenes de roses. Hi ha una confraria que té cura que no hi falti de res en aquest altar.

S'ha acabat la visita turística a l'església de Fals. El visitant diposita uns quants cèntims d'euro al bací de les ànimes abans de sortir a la claror de fora, que l'enlluerna. El guia i el viatger del temps s'acomoden a les escales, després de comentar l'estat de les collites i queixar-se un xic del temps que fa. El pagès s'asseu una altra vegada al seu pedrís, perquè el sol encara escalfa, i el viatger tornar passejant a la màquina del temps que l'ha de tornar a casa.

Aquesta visita a l'església de Fals l'any 1666 no és tan fantasiosa com sembla. En l'informe de la visita que va fer el delegat del Bisbe al rector de Fals Francesc Duran el 18 de setembre d'aquell any, hi ha una detallada descripció de tots i cadascun dels altars i dels ornaments sagrats que hi havia a l'església parroquial. Aquest article està basat fidelment en aquest informe, de manera que l'aspecte que presentava l'interior del temple en aquell temps no deuria ser gaire diferent del que va observar el nostre turista. L'informe de la visita es troba en un llibre que hi ha a l'Arxiu Episcopal de Vic.